

LAUDETUR JESUS CHRISTUS
СЛАВА БЗУСУ ХРЫСТУСУ

ВЕРА

Беларускі Каталіцкі часопіс

МЕНСК-СМАЛЕНСК № 1

1988

Маці Божа Вострабромская -
Заступіца і сімвал Беларусаў.
Гэты абраз - Маці Божа "Звеставанне" -
паходзіць з XVI стагоддзя. Напачатку ён быў
праваслаўны, пасля уніяцкі, затым каталіцкі.
Святая рэлікія ўсяго Беларускага Хрысціянства.

ПАЦЕРЫ КАТАЛІЦКІЯ

*(Imprimatur. † Romualdus Archiepiscopus Vilnensis,
Vilnae, 11. VII. 1927, №. 1784)*

Знак крыжа сьвятога

† У імя Айца і Сына і Духа Сьвятога. Аман.

Малітва Хрыстусова

Ойца наш, каторы ўсё на небе.
Сьвятая імя тваё. Прыйдзі валадарства тваё. Будзь воля
твая, як на небе, так і на зямлі.
Хлеба нашага штодзённага дай нам сёння. І адпусці нам
грахі нашы, як і мы адпускаем вінаватым нашым.
І не ўвадзі нас у спакусу, але збаў нас ад злота. Аман.

Анелёскае прывітаньне

Прывітана будзь, Марыя, поўная ласкі, Пан з Табон,
багаслаўлена ты між жанчын і багаслаўлены плод улоньня
тваяго, Бзус. Сьвятая Марыя, Маці Божа, маліся за нас,
грэшных, шпер і ў часіку смерці нашай. Аман.

Аб'ява рэдакцыі

Беларусі! Мы перажываем цяжкі для Веры і Бацькаўшчыны час. Ката-
ліцызм на Беларусі памірае разам з ксудзіямі, што выражліся нашай
мовай і зямлі, што напаверку не любілі наш хрысціянскі народ. Не
ўсе такімі ўсё і былі, але большасць.

Вымірае і праваслаўе, а верхавіна яго, сьвятары - закасянелі
ў вялікадзяржаўным рускім шавінізме, не прызнаць ні мовы нашай,
ні гісторыі, ні будучыні.

Вялікадзяржаўныя бюракраты і функцыянеры глуміць нашу Веру,
мову і культуру, знішчаць беларускія школы, разбураць нашу
гістарычную спадчыну, прыроду, лясы, рэкі, касцёлы і царквы,
рытуюць новымі злачынствамі.

Маўчаць у такіх абставінах ганебна. Трэба ратаваць духоўныя
нацыянальныя каштоўнасці, развіваць і прадаўжаць іх у новым на-
родзе. Народ - мошны духам і культурай. Задача нашага часопіса
даваць інфармацыю пра рэлігійнае жыццё, рэлігійную гісторыю і
рэлігійную культуру Беларусаў.

ЗЬВЕСТКІ ПРА ВЕРНІКАЎ

На прэс-канферэнцыі ў Маскве 24.04.1979 г. дырэктар Інстытуту
навуковага атеізму Акадэміі грамадскіх навук пры ЦК КПСР прафе-
сар П. Курчакін сказаў: "Сацыялагічны абследаваньні, праведзе-
ныя ў шэрагу вобласцяў, раёнаў і гарадоў РСФСР, Украіны, Белару-
сі, Сярэдняй Азіі, Малдавіі, Прыбалтыкі паказвалі, што актыўна
веруючых, якія больш-менш рэгулярна посьціць, ходзяць да сьвятыні,
наведваюць бажніцы, каля 8-10% дарослага насельніцтва".

Большым лік вернікаў у СССР падаў у 1975 годзе катэдох Філа-
софскіх навук Э. Лісаўнаў, інструктар аддзелу прапаганды ЦК КПСР,
сябра рэдкалегіі часопісу "Навука і рэлігія", у сваёй брашуры
"Рэлігія ў змаганьні ідэй". "Паводле зьвестак, - сказала ў бра-
шурцы Э. Лісаўнава, - атрыманых на аснове вывучэньня ўзроўня рэлі-
гійнасці ў пэрым шэрагу рэгіёнаў Савецкага Саюзу, можна зрабіць
выснову, што пад уплывам рэлігіі ў той ці іншай ступені ў наасоб-
ных рэгіёнах знаходзіцца яшчэ 25-30% дарослага насельніцтва".

Колькасць вернікаў у сьвеце: Венгрыя - 40%, ГДР - 50%, Па-
славія - 35%, Польшча - 85%, Францыя - 30-35%, Англія - 55%,
ЗША - 65-70%.

На Беларусі колькасць вернікаў /1979 г./ у зьсім - 39,6%,
у горадзе 20%. Найбольш вернікаў у заходніх вобласцях рэспублікі
/больш за 60%, менш у цэнтральных і усходніх вобласцях /каля
26%].

Цяпер на Беларусі 370 праваслаўных прыходаў з 383 сьвятарамі.
Існуе таксама манастырская грамада ў Хіровіцкім манастыры, што
каля Слоніма - 33 манахіні і 15 манахаў.

Апроч праваслаўных на Беларусі ёсць яшчэ 65 каталіцкіх
парафіяў; наймаладзейшыя з іх цяпер заснаваны ў Менску. У рэспуб-
ліцы сёння налічваецца больш за 1 мільён каталікоў /з 10 мілья-

наў агульнай колькасці насельніцтва/.

На Беларусі ёсць таксама больш за 100 баптысцкіх брацтваў, брацтвам п'янідзесятнікаў, адвентыстаў і п'яўная колькасць мусульманства /у Іўі - мільярд/.

Ёсць на Беларусі і стараверы, але іх няма, і жывуць яны раскідана, даволі далёка ад вялікае свае грамады ў Гомелі.

На 1983 год статыстыка налічвала ў нас 68 каталіцкіх і 383 праваслаўных святароў.

/А - к/

РАЗМОВА З СЯНРАМ

Пытаньне: Ці ведаеце вы пра сучасны рэлігійны стан на Беларусі?

Адказ: Ён такі ж катастрафічны, як і наогул становіцца з нашымі рэлігійнымі свядомасцямі. На Беларусі няма свайго каталіцкага біскупа. Ватікан меўся пасылаць на біскупа кс. Уладзіслава Чарняўскага, але таму знайшліся перашкоды з боку Уладу.

Другой найважнейшай справай, якая мусіць быць упарадкаваная лера-напера - гэта справа беларускай мовы ў касцёлах на Беларусі. Я лічу, што нам, беларускім каталікам, трэба дмаганьня адказацца на практычныя пастанавы Другога Ватіканскага Сабору /1962-65 гг./ аб укадзеньні ў касцёлах нашымі моў замест лацінскай.

І трэцяй бачнай справай як для каталіцкага касцёлу, так і для праваслаўнай царквы ў нас зьяўляецца падзенне колькасці вернікаў. Бо старое пакаленьне паступова адыходзіць ад жыцця, а з'яўдаецца моладзь якая навіраецца абмякаваецца да рэлігіі.

- Тут дазволь з табор не зусім пагадзіцца, працэс гэты больш складаны, і зараз яма моладзі яноў вяртаецца да рэлігіі, але ўсё ж, у чым прычыны такога шыкага становіцца каталіцкага касцёлу на Беларусі?

- Вытокі гэтае праблемы сыходзяць да часоў сталінізму, калі была рэпрэсаваная большасць беларускіх святароў, знічана вялікая колькасць храмаў /пераважна каталіцкіх/. Таму актыўна праводзілася праграма акадэмічнага атеізму. Гэта ў п'яўнай меры і прывядло да такога стану рэлігійнага, які аб'явіў пануе на Беларусі. Але існуюць і іншыя прычыны:

1/ адсутнасць каталіцкага і праваслаўнага беларускіх выдавецтваў, у выніку чаго народ /асабліва моладзь/ застаецца рэлігійна неадсвечаным;

2/ роўнага роду абмежаванні, з якімі сутыкаецца ў нас вернік; напрыклад, паводле заканадаўства СССР вернік чалавек не мае права займаць кіраўнічыя пасады ў дзяржаўных установах, працаваць настаўнікам і г.д.;

3/ недаход святароў на Беларусі - гэта мае свае вытокі ў вышэй сказаным.

- Ці бачыце ты выйсце з гэтага становішча?

- Выйсце можа быць толькі тады, калі адбудуцца нейкія кардынальны змены ў нашым грамадстве. А пры сучасным стане рэчаў і такога выйсця не бачу. Ужо іншая справа, - чым рэлігійны нап'яваць рух /нават на сучасным этапе/ можа садзейнічаць набліжэнню гэтых зменаў? Але тое ўжо выходзіць за межы нашай гаворкі.

- Вялікі дзякуй, зичу паспяхаў у тваёй працы.

/С - а/

МОВА - НАШ СКАРБ

"Шкада мне гэтага народу, бо не мае чаго есці" - сказаў Хрыстус. Прачынулася прага да праўдлівага слова Госпада. І становіцца логічным, што чалавек мае не толькі пала, але і душу, душу разумную, несамыротную, створающую і для Бога і для вечнага свайго шчасця. Пацвухнулася ў бакі і моладзь і людзі сярэдняга веку. Хрысціянства і прычымчана, бяруць шлюб і моляцца шчыра. Не над прысудам і не з-пад палкі, ці таму што "так прынята" або "усе ходзіць". А таму, што сыходзіць прасвечанасць Боская, шукае душы супакоў і чысціні, і не могуць веру ў Пана Езуса замкнуць ні строгай навука, ні абсурдным атеізм, ні танцы ці кіно. Усе спробы такога надменна атеістамі прыводзяць да распусты і адкагалізму, карынакні і дэградацыі асобы. Нямаюць і чэрстваў паслаўлення ў зацуманых душах, няма там гармоніі і святласці і не Чалавек ужо ходзіць на зямлі...

Дазвол на выкарыстанне беларускай мовы ў святых беларускіх каталіцкіх атрымаў яшчэ ў пачатку ХІ стагоддзя ад папы Пія Х. У Рыме прыхільна ставіцца да нашай мовы, бо на роднай мове мы лепей зразумеем патаемныя словы і вялікае дзяньце свае думкі да Бога. Апостал Паўла папярэджвае, што калі Дух Святы сымоу на хрысціянства, дык першым дарам Духа Святога было тое, што пачалі гаварыць да кожнага народу ў ягонай роднай мове. Папа Ян Паўла ІІ ведае беларускую мову і зьявляецца да каталікоў-беларусаў на ёй. Родная мова дадзена нам Панам Богам, таму мы гаворым на ёй і на ёй славім Езуса Хрыстуса.

Мікола Кімеўіч

Замытванець сьляды

У нашым летагу 1988 года стала вядома, што ў Заходнеберлінскім цэнтры архіўнай дакументацыі знікла 80 000 дакументаў пераходу фашыскай Нямеччыны. Як яны зніклі, невядома. Пацвухнулі рассядаванне нічога не дало.

На другі дзень у Ленінградзе ў бібліятэцы Акадэміі навук СССР адной з сям'я багатых у краіне, згарэў газетны фонд. Спажыты ўсе газеты пераходу сталінізму - з 20-х, 30-х, 40-х гадоў і іншыя. Раней такі ж пакар /спалены газетны фонд/ адбыўся ў Кіеве.

У так званы востры перыяд у 70-х гадах была выдана інструкцыя бібліятэкам па ўпарадкаванні фондаў і знічаныя газеты. Ва ўсіх бібліятэках - ад вядомых, раённых да рэспубліканскіх - адбылася "чыстка" фондаў. Асабліва пацвухнулі газетны і часопісны фонды, тое, што зьяўляецца летапісам часу. Вялікай меншай чыноўніцы, якімі звычайна напуўнены сьвецілі бібліятэкі, пусканы на макулатуру пад нож нават рэдкія выданні па гісторыі краіны, дзяржавы, літаратуры на замежных мовах /у тым ліку і беларускую, бо яна для іх замежная, асабліва калі на лацінцы/. Страты велізарныя.

Трэба ўлічыць таксама, што ўспылі спэсхавы, дзе людзьм вая зямлі "арыштаванал" літаратура, у тым ліку і рэлігійная, усяго не падпарадкавалі бібліятэкам, а непасрэдна КДБ. У іх свае інструкцыі, паводле якіх яны могуць знічыць практычна любое выданне, пакінуўшы ад яго /да парм/ толькі адзін экзэмпляр. Аўтадафе ў бірактры мае не толькі тэарэтычны, але і дзяржаўны арганізаваны характар. Таму не сьпяшацца выкідаць газеты! Зьбіраць і захоўваць іх. Гэтым будзе зроблена паслуга для гісторыі.

/ аглц /

24-25 снежня 1987 г. на праглы трох дзён у горадзе Лодзі ў Польшчы адбыўся сімпозіум па праблемах нацыянальнасці ў ПНР. Сімпозіум пад назвай "Праблемы нацыянальнасці ў ПНР" арганізавала Душастайства Творчых аспірантаў пры касцёле езуітаў. Гэта быў першы сход такога роду, арганізаваны палітыкамі за ўсё гісторыю ПНР. Сабралася некалькі сотняў прадстаўнікоў ад Беларусі, Польшчы, Украіны, Летувы.

Адрыву выклікала прыкрая акалічнасць: для большасці ўдзельнікоў ПНР да аб'яўлення дня незалежнасці, што ў Польшчы, акрамя палешак, жыўшых яшчэ беларусаў, украінцаў, летуваў, займаў адпаведныя этнічныя тэрыторыі, мелі свае грамадска-культурныя таварыствы і друкаваныя выданні. Зрэшты гэта нікога не павінна надта дзівіць, калі прыгадаць, што бюракратычны рэжым у ПНР і ў СССР адмоўляўся. Насельніцтва СССР таксама практычна неідэнтыфікавалася праз імя беларусаў у Польшчы на Беларуска-Беластоцкім. Да 1987 г. фактычна вельмі было вылісана Беларускае "Ніва", і да аб'яўлення дня гэта не працягнуў у кіёўскай БССР, хоць "Трыбуна людзі" і іншыя газеты ПНР менавіта наогул - калі ласка, у Менску ліжы.

Надзімаў колькасці польскага насельніцтва ў ПНР таксама, аказваецца, ніхто не рабіў. З горам пачалі палічыць самі сябе, і пачалі прыблізна звестак выходзіць, што беларусаў на Беларуска-Беластоцкім 300 тысяч, столькі сама Украіна ў паўднёва-усходняй Польшчы і 10 тысяч летуваў у паўночна-усходняй мяжы. Беларускае і Украінскае насельніцтва ў Польшчы маліліся пераважна да праваслаўнага веравання, летуваў - католікі.

На пачатку 80-х гадоў, калі пачаліся трагічныя падзеі ў Польшчы, востра выклікала, што і беларусаў і Украінцаў мелі свае грамадска-нацыянальныя партыі і дэмаганіі, якія наогул ігнаравалі без выхаднага грамадства. Але праўда амаль сем гадоў, пакуль на ініцыятыву польскіх ксяндзоў адбыліся першыя слуханні і сустрэча прадстаўнікоў нацыянальнасці Польшчы.

Найбольш актыўнымі на сімпозіуме былі Украінцы. Большасць дакладаў прачытана на польска-Украінскай тэматыцы. Беларусі выступілі з трыма дакладамі. З іх прэса адзначыла вострае, аргументаванае выступленне Сакрата Яновіча, які паведаміў, што Беларуска-Беластоцкія беларусаў палітыкамі асіміляцыйнаму націску з боку ўлад, гдзе іх нацыянальная культура, асабовасць, мова, самабытнасць. С.Яновіч прыўважыў факты метадычнага перайменавання назваў Беларуска-Беластоцкіх вёсак на польскі лад, сьведчага зніжэння мясцовых тапаграфічных найменняў.

Аналагічную чорную справу творыць улады ў БССР, дзе ў 1960-1970-х гадах былі перайменаваныя сотні вёсак, мястэчак і гарадоў на расійскі манер /назва тыпу "Ромашкі", "Радукія", "Сірень", "Сірэнева", "Октябрь" і да т.п./ . Тое самае на свае карысць цінаю робіць у Беларуска-Беластоцкіх вёсках і летуваў на Віленшчыне.

Сімпозіум практычна не прышоў да нейкага акрэсленага выніку. Задача яго - пазнаёміць з праблемамі народаў-суседзяў - відавочна, была ўсё ж вырашана станоўча. Першы крок на сустрэчу адзін аднаму зроблены. Прытым зроблены ён не на ініцыятыву і не пад кантролем польскіх улад і партыйных бюракратаў.

/3 газет/

Польская газета "Тыгоднік повяхи" /3.01.1988/ змяшчала інфармацыю з сімпозіума нацыянальнасці ў Лодзі. У некаторых дэкларацыях былі акрэсленыя стэрэатыпы ўспрымаючы іных народаў "сярэднім пальцам". Аказваецца, што вобраз "украінец-гайдамака з нажом у зубах" яшчэ жыве ў сьведомасці насельніцтва Польшчы. Такою ж архаічнасцю вею і ад стэрэатыпа "беларуса": "спалоўны, флегматычны, ціхі, замалта добры, не прыстасаваны да пыхкага сьвету барацьбы". А мо'яно так і ёсць? Мо' той і гіне "ціха", хто не змагаецца за дабро?

Паўстаньне і рэлігія

Паміць пра паўстаньне 1863 г. болей адгукаецца ў душы кожнага, каму дадзена сьведомасць усё трагічнасць іх лёсу. Трагізм іх жыцця не толькі ў тым, што яны, усвядоміўшы накіраванасць паражэння, ішлі на смерць, не толькі ў хорсткай расправе, якую ўчынілі над імі вялікадыярныя ўлады. Трагізм у тым, што потым уралі розных колераў намагаліся выкрасьліць з памяці беларусаў калі не само паўстаньне, дык праўду пра яго.

Але да ўз'яўду духоўнасці, самаахвярнасці, веры ў Бога і Беларусі, што дасягнулі паўстанцаў, ва ўсе часы існавалі жылі, не абмяквалі да лёсу Башкаўчыні. І таму людзі перадавалі паміць пра 1863 год сваім унукам, і кожнае новае пакаленьне па-новаму асэнсоўвалі шлях паўстанцаў да вышняй Веры і Аджанасці.

Крокам да асэнсавання мінулага сталася выстава ў Менску, прысьвечаная 150-й гадавіне нараджэння Кастуся Каліноўскага і 125-м угодкам паўстання, якая адбылася ў студзені - лютым гэтага году. Ёна была цікавай твораў, вартых асобнай гаворкі. Але тут хіміла закрануць адзін факт - неадпаведнасьце ў мастацкіх творах удзелу ў паўстаньні Беларускага сьвятарства. Як чомна павяшчыць імянаў сьвятароў, якія склалі свае галовы на ахвяры і Башкаўчыні ў 1863 г.:

Кс. Станіслаў Імра, вікарый у Халудка, расстраляны ў Віліні 3 чэрвеня 1863 г.

Кс. Адам Фалькоўскі, пробашч парафіі Януі, расстраляны ў Хідзе 22 чэрвеня 1863 г.

Кс. Ізідор Парейка, вікарый у Мускатаў, расстраляны ў Тэльпах 10 ліпеня 1863 г.

Кс. Ігнат Рузго, расстраляны ў Дынабургу 28 чэрвеня 1863 г.
Кс. Фаліко Давявіч, пробашч парафіі Зэльмон, павешаны ў Тэльпах 10 ліпеня 1863 г.

Кс. Тафіл Кучкоўскі, вікарый Новамейскі, расстраляны ў Коўне 24 жніўня 1863 г.

Кс. Антон Мацкевіч, у Тэльшаўскага біскупства, павешаны ў Коўне 28 снежня 1863 г.

І ёна іных, што загинулі або былі высланы ў Сібір.

Яны хавалі зброю, даглядалі параненых, дапамагалі хворым і сродкам, але самае галоўнае - яны катхнілі паўстанцаў на змаганьне з царскім уціскам, былі правадзірамі барацьбы за духоўнае аднаўленьне Беларусі. Але трэба ведаць, што да 1839 г. абсалютнае большасць хрысьціянскага насельніцтва Беларусі /звыш 80% / складалі ўніяты. Праваслаўных там было не болей за 5-6%, астатнія каталікі і лодзі іных вераваньняў. Уніяцтва сталася да таго часу фактычна агульнабеларускай рэлігіяй. Уніяцкая царква падпарадкоўвалася Рому, паслужылася Беларускай мовай і скарыстоўвала грэцкія абрады. З 1839 г., калі царызм пачаў рашуча зьнішчаць

Ужін і гвалтам пераводзіць цароў у праваслаўе, вельмі шмат людзей, не хочучы падпарадкоўвацца цару, перайшлі ў каталіцтва. Варожы сілы паказалі Беларусі на дзеве паловы. Але паміль пра Ужін у 1863 г. яшчэ жыва ў народзе.

Якраз пра гэта, пра вяртанне ўніяцкай веры і храмаў піша Кастусь Каліноўскі ў "Мужыцкай праўдзе": "Нарабіў нам гэтага ліха, хвацілі, цар маскоўскі, ... адабраў ад нас нашу справядлівую ўніяцкую царкву і пагубіў нас перад Богам навекі; а зрабіў гэта хвель таго, каб мог нас без канца драці, а Бог справядлівы ня меў вылітваньня над намі" /"Мужыцкая праўда", в. 6/. Ужыццём у каталіцтва, беларускі селянін супраціўляўся такім чынам царству.

І таму, звыклым паўстаньне, Мураўёў са сваімі паслугачамі, веры за ўсё нічоў сажу яго дулю - дучынасьць паўстанцаў з іменем Божым. І пачалося пасля 1863 г. гвалтоўнае зачыненне або нават руйнаванне касцёлкаў. У канцы XIX ст. былі зачынены дзесяткі храмаў і скарот іх у 1864 годзе Дамініканскі кляштар і касцёл у Троках, Бракцінскі кляштар і касцёл у Вільні, Бернардэцкі кляштар у Слоніме, Кармеліцкі касцёл у Глыбокім і інш. У 1866 г. зачынілі касцёл і кляштар у Влучыне, касцёл у Пружанах, Дамініканскі касцёл у Гародні і інш.

Гэткая ж палітыка працягвалася і ў XX ст. падчас разгулу ваўкічага агеізму ў 30-я гады і ў часы бюракратычнага барацьбы са спадчынай беларускага народа ў 50-80-я гады.

І таму зараз хвель уратаваньня нашых сьвятых так неабходна зьмяркуецца да сваіх каранёў, да гісторыі нашых бахніц, сьвятарства і рэлігіі. Перад мастакамі, кампазітарамі, гісторыкамі стаюць вялікія задачы. Нельга забываць, што наша культура, як і ўся еўрапейская культура, стаіць на глыбокім падмурку народа і Хрысьціянства.

Н.Н.-и

"Усе пямром"

Некаторыя старыя беларускія сьвешкія паэты, якія ў часы Брэжнева ўспраўдзілі ў палітэах п'ямовах "вядзікі зьдзяйсненні" партыі і "разьвітога сям'ялізму", шпэр, калі дазволілі азіркушы, кідаюцца ў роспач і песімізм, назіраючы трагедыю разбурэння народа, мовы, Бэшкяўчыны і культуры. Пімен Панчанка, напрыклад, надрукаваў у "Діме" /26.02.88/ верш "Разьвітаньне", дзе плача над тым, што "ная п'ягнік адшоў. Зьнікла мова ў народзе" і закончвае такім сьвешкім усклікам над труном: "Родны Янка Купала, Вы пісалі: "К зьверу, настане..." Дарагі мой Іван Дамінікавіч, не, не настане! Гэта ўжо не сьвітаньне, гэта наша настала зьмярканьне, гэта з мовой май, гэта з песняй май разьвітаньне". Засталася толькі лачы, зьласьці ручкі і памерці. Такія вершыкі ў цяперашнім нашым крытычным стане, напісаны старым чалавекам, гавораць пра яго глыбокія пачуцьці і перажываньні, але не сьведчаць аб мудрасьці. А гэта драмна, бо да Пімена Панчанкі шмат хто з маладых ставіцца з вялікай паванай, чынае разумных думак, вытрымкі і шчырдасьці!

Што ж, калі так, то можна параіць старому паэту перачытаць свае творы і выступленьні з 70-х гадоў, дзе ён гэтак шчыра і аднава ўспраўду тых "вядзікі завабам", у выніку якіх шпэр плача. Восць над чым треба заплакаць нашым паэтам і, дарэчы, пакаляцца, а не разьвітаць сьвешкім над жалобным музэку.

Яшчэ Беларусь і будзе жыць! За Бэшкяўчыну треба змагацца, а не размазваць сьвешкім. Змагацца і верыць, якой бы суровай ні была рэчаіснасьць, якім бы паганым ні быў вораг. Відань, жывы нічоў не навучае блэбжыкаў. Некаторых нават брэжнэўскія думабубкі не паправілі.

КУПАЛА І КАТАЛІЦТВА.

Гэтыя дзьве беларускія паэты Янка Купала народзіўся ў каталіцкай сям'і і выхавана ў каталіцкай хаце. Бэшкі ягоныя: Дамінік Акупрывіч Дупавіч і Бэшкіна Ямаўна Дупавіч в року Валасавічаў, паходзілі з беларускай шляхты і шчырдэ трымаўся бэшкяўскай каталіцкай веры. Маленькага Яна хрысьцілі ў Радзкоўшчым касцёле /наказь, там мова мілкай павілі аб гэтым/. Уражывае думка хлопчыка пераз, муціць замрала ад радасьці пры гуках масьнянага артакі і сьпеваў. Яны азуджалі ягоныя фантазіі, лобю да прыгожых, шчылі германічнаму, паэтычнаму ўспрыманьню сьвету. Жыўчы ў Пашчурдзе ў 10-х гадах навага стагодзьдзя, Купала асбраваў з беларусамі-манучэнкамі Пашчурдзкай каталіцкай акадэміі, якія вышывалі думкі месьці слова народу ў яго роднай мове. Купала чытаў і вельмі цікавіўся першай беларускай каталіцкай газэтай "Беларусь". Ён быў глыбока перакананы ў карысьці каталіцкага друку ў беларускай мове. Перапісваўчыся з Б. Шпімак-Шпілам, выкладчыкам Пашчурдзкай каталіцкай духоўнай акадэміі, Купала прасіў: "Будзь ласкавы, купляце для мяне і перасылайце "Беларусь". Адным з лепшых сяброў Купала быў койдзе Астравіч, які пісаў вершы над псеўданімам Андрэя Зьдзікі. Зноў у лісьце да Б. Шпімак-Шпіла з Аполаў, што на Лагойшчыне, у чэрвені 1912г. Купала паведамаў: "На днях маюся зьездзіць да ко. Астравіча, а стуль, пагасьціўшы трохі дома, усё-такі пастараўся быць у Вільні". У 1920г. беларускі койдзе Абрамовіч, адзін з лідэраў Беларускай Хрысьціянскай Дэмакратыі, даглядаў Купала, дзякураў начаю каля яго ложку, у часе шыкай хваробы паэты. Пра гэта піша сам Купала: "На дабітку ўсяго, у 1920г., у отудзены, я захварэў страшнай хваробай: гнойнае запаленьне сьляпой кішкі. Праляжаў у бальніцы, змагаўчыся з сьмерцю, тры месцы і вышываў з пакрыўленай губой і з маломленым вусом адароўем. Папраўдзе пабыў на тым сьвешце. Толькі дзякураў добрай апецы, асабліва ксяндзу-рэктару Манскай духоўнай семінарыі Абрамовічу, я не пайшоў да Абрагама на піва". Яшчэ перад гэтым, 23 студзеня 1916г., даўка ад Беларусі ў Маскоўскім Петрапаўлаўскім касцёле Янка Купала ўстаў каля Уладзіслава Станкевіч. Варункі жыцьці ў 20-30-х гадох не давалі магчымасьці Купала працаваць алёнь свае адносіны з рэлігіяй.

У перакрэваліцкай ягонай творчасьці рэлігійныя матывы, стасункі простага чалавека і веры займалі вялікае месца. Купала не раз падкрэсьліваў, што талент, які ён мае, гэта Божы дар. Буду пень, бо мне дарэчы Богам пасланы /Апаведзь/ Дар гэты дадзены Богам, каб служыць людзям, беларускаму народу:

Я нлсу вам дар
Братніх сьціб і сьціб
Шуных сосен і ліп
Болю дар, сэрца гар.

Паэты верыць у стварэньне нашага сьвету ад ласкі Божай:

Божа! Гэткі сьвет тут
Моц стварыла твая!
/Над сваёй Агчынаю!/
Усяк ён жылося

На сьвешце на Божым
/Бабулька прадаўчыца зьлака/.

Купала адкрыта зьвяртаецца да Бога калі размова заходзіць на пра асабістыя хрысьці і эгрэзоты, а пра лёс, будучыню беларускага народу. Вярні таму яго пераходзіць у шчыры малітку:

О Божа Правады, Ты сілу
Сваю вялікую акажы!
Вялікую з Бэшкяўчыны мілай
Сваёму слуге лапамалы.

Саллі мне сьветлую памогу
Астаткі сіл сваіх аддаць
І — не зрабіўшы брату злога —
Пад крыжам бэшкяўчым сканаць.

/Прыстаў я жыць.../

Купала гэтым ўсяго сябе аддаць Богу, прысьвяціць сваё жыцьцё ўспрыманьню сьправядлівасьці, каб відзецца свой край вольным і незалежным:

Я буду маліцца і сэрцам і думамі,
Расьпетаю буду маліцца душою,
Каб чорныя долі з мшэлінаў кумамі
Ужо больш не шалелі над роднай ашчыяй.
/Моя ж кітла/

Купала ўзбуджаны ў духоўнай сіле адраджэння Беларускага наро-
да. І само адраджэнне ён уяўляе як касцюмны гіш-манітку
шалай ідэі, якая пакуль што мае шірокую долю!

Мы роўку б песню запя...
Запалі б тых вочах, балосана,
А гудка шірокая песня
На саване явеша з трыкога!

Мы пакі б, маліліся сьмолу,
Кад наша малітва ўздычалася
Ах тым, як над небам, да Бога!
/а шірокая доля/

Надзвычай важнае значэнне для беларусаў мела першае
дружаннае перымічнае слова, бо гэта быў вялікі пачатак
вялікай справы адраджэння народа. Купала, прысвяціўшы
веру "Нашай Доле", мае гэтаму факту момант святасці,
Боскісці:

Прывітава "Долу",
Як анёла Бога з неба,
Як святую волю!
/Нашай Доле/

Змяк, на якой прапавалі сляне, Купала разумёў у народнай
традыцыі, як Божы дар: Поле маё, поле!

Ты мне дарыш Божым...

Згодна з эвангельскімі прынцыпамі сапраўднай справядлівасці
Купала не ставіўша нагадаць пра тое, што змяк слянем
даў не чывоўнік альбо пан, але Бог і сляне маюць на яе
дзяўшчыні за любы людзкія — Боскія правы!

Што ты сьпіш, што ты сьпіш,
Беларускі мучыць?
Гдзесь! Усталі ўсе,
Як сьвет Божы вялікі!...

Нікаг адмыць з нябе
Чым, палаткі, нолот,
Бо бясплатна для нас,
Даў амыць гэта Бог!

/Кто ты сьпіш/

Хочь нам гэта зямля-матку
Бог бясплатна дарагаў
І павіць чышоў, палаткаў?
За го нам не кажаў...

/Ах, ці доўга/

Купала, апісваючы працу сляні у полі, паказвае зьнітава-
насьць такога адказнага моманту ў сляніскім жыцці як
сёбра з Боскай апекай, бо ўсё жывое на гэтым сьвеце
ад Бога!

Тут кожны, сьліца хто пачае,
Стары, ці малым, ці кабота,
- Рахві, павяжы, Божа! — кажа,
А лёгка я на сэрцы чужь гэта!
- Рахві, павяжы, Божа! — скажам
І мы сьліцам услугага роду,
А з верня, што добрага сезу,
Зьдзяруць нам я добру ўроду.

/Сьвеп/

Высшы гэта на поле народ
І сьліць будзе сьліцонае збожжа...
Добры ўраджаў, спорны ўмалот
Прывітаўшы людзям павлі, Божа!

/Перад вяскоў/

Як і ўсе рэмантыкі на натуре, Купала надзвычай тонка адчуў
сумьзь сьваёй душы ў Усьляніні. Ён любіў Бога і любіў гэта
сыма простага і балочнага. Яна адметна неадхопа касцюма
зямляга і, бывала, абвальвалася з выкрышчэньем, ды гэта
быў гней, народнаму любіў, бо ніколі ў Купале не было
нічога чысьнега і вышэйшага чым любіў да Бога. Вусна-
мі нашага гена ў намі размаўляе Усьляніні. Ён заклікае
нас любіць адзін аднаго, свой край, народ, мову, Беларусь.
Ён заклікае ні на хвіліку не забывацца пра чалавечую,
зброўную ад жывалянага сьвету, сутнасць. Дык будзем
любіць і ўзвышць Бога, янога не цураліся, якому служыць
лі лепшыя сілы нашага народу!

ХРИСТОС ВАСКРОСИ

Як Беларусь, умр, далёка,
Плыве з зямлі аж да нябёс,
Як хваля горнага патоку
Вясёлы сьпеў: "Хрыстос Вакросі!"

"Хрыстос Вакросі!" — іграць зьвоні
Па нашых тысячных царквах,
І сэрцаў нашых міліёны
Уторашь ім на ўсіх мястох.

Хрыстос Вакросі, як пах казліла,
Як той нябесны фінілім,
Людзкое сэрца напаўняе
І радасьць усім нясе людзям.

"Хрыстос Вакросі!" — зьвініць паветра,
Плыве па горах і палях,
Чуваці сьпеў у шуме ветру,
Пле пра тое ў небе птах.

Бацькі дзяцей вішнуць гэтак,
А дзеці зноў бацькоў сваіх —
"Хрыстос Вакросі!" — у словах гэтых
Жыве любоў, надзея іх.

"Хрыстос Вакросі!" — ў раў дзьверы
Для ўсіх народаў адчыніў.
Злучыся, мой народзе, ў веры,
Каб нас Хрыстос багаславіў.

У.Б-ч

Уваскрэньне нашэ!

Цярпеньне, сьмерць і Уваскрэньне Хрыстова ёсьць не толькі гіс-
тарычным фактам, але і сьмвалам сутнасці і сэнсу для сусветнага
гісторыі. Яны сімвалізуюць змаганьне добра са злом. З якімі ма-
ленькімі сіламі даводзіцца часам дабру выступаш супроць зла, а
ўсё ж урэшце, насуперак нахмунасьці фізічных магчымасцяў, насупе-
рак услякім матэрыялістычным разьлікам, дабро заўсёды перамагае!
Ці даўно, апошнім разам у 60-х гадах хавалі нашу мову, дачыні ў
нашым жыцці не болей як 20 гадоў. І што ж? Тэрмін правішоў, а
мова жыве. І будзе жыць!

Харэство і веліч, іхні дабра ўзмацняюць перагі комуністыкі
на пачатку ягонных носьбітаў, якія запаліць і шыкнуць варонне за
сабов народнага мясн.

Для нас, беларусаў, Зьмёртвухустаньне /Уваскрэньне/ Е.Х.
сімвалізуе сабов адвечнае змаганьне нашага народу за сьваё жыцьце
і нацыянальную справядлівасьць. За сьваё волю, нацыянальную куль-
туру, зьвічкі ён выдзе ўпартую барацьбу ўжо з даўніх часоў. Было,
што часова перамагалі варонны сілы, і гінулі лепшыя змагары, але
ідэя нацыянальнай вечнасьці ваставалася заўсёды жывой. І таму
Вялікізень ёсьць для нас штогадовым напамінам адвечнага жыцьця-за-
га закону, што дабро заўсёды перамагае, а зло, раней ці пазьней,
гіне. Праўда на зямлі пераможа, і ніхто не мае моманту ў гэтым
перашкодзіць!

Святар і паэт

Казімір Сваяк /Кастусь Стэповіч/ беларускі паэт і вайсковы маршаль у вайскам Барані Сьвянцянскага павету 10 лістапада 1890 года ў сям'і селян. Да гадоў дзесяці, г.зн. да скасчэння пачатковай школы, працаваў малым лірнік усе бачы і журом саліскага двары, а пазней на яго развіццё зрабілі сабуліны навукі, якія прышлі і супакойвалі душу будучага беларускага песняра. Бачылі аднак, малага Кастуса ў навуку, і ў 1905 годзе ён скончыў школу ў Сьвянцянках.

З маленства Кастусь чуў у сабе покліч да духоўнага стану. Духоўнае жыццё выдзялялася яму найболей аднаведным і ён апынуўся ў духоўнай семінарыі ў Вільні. Там ён, чытачы "Нашу Ніву", захапіўся беларускім адраджэнскім рухам. У гэтым часе даслаў Сваяк у рэдакцыю віленскай газеты "Беларусь" першыя свае вершы і распачаў працу па развіццю беларускага нацыянальнага свядомасці. Увесну 1915 года ён быў пасьвечаны на ксядза ў Петраградзе. Першыя чоркі пастырскай працы Сваяк быў у Камалх Сьвянцянскага павету. Неўзабаве за імешчым акупанцям ён пераехаў у сваю родную парадзіў у Кшычанах, дзе прабыў год і дзе імала палажыў працу сярод ласадзі, арганізуючы і ўзагадоўваючы не як з боку рэлігійна-маральнага, так і беларускага нацыянальнага. У хуткім часе духоўны Уладзі прызначаны Сваяк вікарый у Карыцін /Горалзенічына/, дзе ён прабыў да вясны 1918 года. Увосень 1920 года Сваяк прызначаны на пробача ў Засьвір. Ужо тады ён можа хварэў на сухоты. У гэтым сваім часе дзялялося яму перанесці імала прыкрасці і трывогі ад адміністрацыйных уладаў. Канец 1925 і пачатак 1926 года Сваяк прыбыў у Закапаным. Але здароўе ягонае было зруйнаванае ларэты. У астатніх сваіх лістах да ксядза Адама Стамкевіча ён кажа, каб "сярод сміх мог даць маторкі свой дэлік" і каб на ім "не было дэкрю чужое". 6 траўня 1926 года як свечка на аўтарны мук і першыя згасе вайсковы Кастусь Стэповіч, вясляр беларускі, у творах сваіх вядомы пад прозьвішчам Казімір Сваяк. Пахаваны ён у Вільні на могілках Росі. К.Сваяк быў вельмі таленавіты, хрыстам і цікавы паэт і філосаф, але з прычыны свайго святарства не мае прывапаньня ў сьвянцянскай афіцыйнай крытыцы і літаратурна-знаўстве. Ягоныя вершы нідзе не друкуналі, бо тады як ха з міфам пра вайсковую-навуку? Не стае сумленьня і смеласці сказаць, што сярод іх былі самыя лепшыя і адукаваныя сыны Беларусі, якія за сваю народ, за Бачкаўніку былі гатовыя аддаць жыццё.

Казімір Сваяк пакінуў па сабе некалькі кніжак. Вяршыні Лірычнае сповядань-гісторыя свайго жыцця - "Дзея маёй мыслі сэрца і волі" - выйшла ўжо пасля яго смерці ў 1932 годзе ў Вільні ў выдавецтве "Хрысьціянскай думкі". Ксёндз Кастусь Стэповіч перакладаў такім чынам рэлігійныя творы і папэры на беларускую мову з лацінкі. Такім чынам двайчы выйшла /апошні раз у 1934 годзе ў Беларускай каталіцкай выдавецтве ў Вільні/ кніжка для набажэнства беларусаў-каталікоў "Толас Дум".

Друкуем для вершыкі Казіміра Сваяка:

БРАТУ НАСТАЎНІКУ

Ці у долі, ці ў нядолі,

Не гаруй, брат, аніколі:

Даў Бог хлеба, дасць і неба,

Дасць усёшня, чаго трэба.

На суму, хоць льліцца сьлёзы,

Будзь і смелы і цьвярозны;

Вер, што Беларусь устане,

Згіне хітрых панаваньне.

Духам тымі кругом - наўкола:

Закраюе наша школа;

Роднай мовай, родным чынам

Ахміць наш бадачына.

ГІМН РОДНАЙ ЗЯМУ

Зямліна прамасьці ціхой,

Крыжавай сьпісана рукою,

Айчына-Маці-Беларусь,

Цяжкі або Твой.

Паклон з трудом Твайя дружбе,

Паклон за волю барацьбе,

Айчына-Маці-Беларусь,

Паклон Табе.

Жалосна плача песень Твая

І Бога молюць сьлёзнай,

Айчына-Маці-Беларусь,

Ты родная.

Ідзе вось ясная пара,

Правіду сьвеціць нам зара,

Айчына-Маці-Беларусь

Гарой, Жыва!

У 1990 годзе споўніла 100 гадоў з дня маральнага Кастуса Стэповіча, нашага слаўнага паэта і святара.

Мікола К-ч.

ФАРА ВІТАЎТА

З найстаракітнейшых блжніц у Гародні лічыцца касцёл Найсьвяцейшай Марыі Плянн - Маткі Госкай, або фара Вітаўта. Уfundаваны ён быў у канцы XII стагоддзя /1392 г./ вялікім князем Вітаўтам і знаходзіўся на зьбегу вуліцы Замкавай і пляцу Баторыга. Каралева Бона ў 1551 годзе касцёл той грунтоўна аднавіла і перабудавала ў стылі позьняй готыкі. Пазьней бажніца была моцна пашкоджана пакарам пры Станіславе Аўгустыне /1792 г./ і ў выніку перабудовы набліма некаторыя рысы неакласіцызму /эпохі Станіслава Аўгуста/. Пасля апошняга пакару /1892 г./ фара была палкам перабудаваная ў стылі расійскага праваслаўя, што вельмі зніжала яе архітэктурныя вартасці. У руках праваслаўнага духавенства яна знаходзілася да 1910 года. У 1922 годзе, калі Гародня ўваходзіла ў склад Польшчы, распачалася рэстаўрацыйная праца па ўзнаўленьні касцёла. І трэба вызначыць, што па заканчэньні рэстаўрацыі ён зноў набыў свой пачатковы выгляд. З 1925 па 1939 год быў дзейны.

Падчас другой сусьветнай вайны касцёл не быў пашкоджаны. Але ў 1966 годзе яго узарвалі. Зараз на тым месіце - пустэча. А гэта ж быў найстаракітнейшы касцёл па ўсёй Беларусі. З фара Вітаўта зьвязана імат цікавых паданьняў і легендаў. Спрыць сьв.Казімір падчао свайго знаходжаньня ў Гародні, позьняй ноччу выходзіў босы на малітву. А калі дзьверы касцёла былі замкнёныя, тады ён кленчыў і шалаваў прыступкі, парог і касцельныя дзьверы.

У змаганьні з рэлігійнай бязбожнасьцю была зьнішчана адна з нацыянальных сьвятыняў беларусаў. Ды ўсё бачыць вока Госпадыва, і зло не застанешца непакаранае.

/Погляд/

Фары касцёл Вітаўта. Перадваенная фота

СВЯТЫ КАЗІМІР-КАРАЛЕВІЧ ВІЗНАЎЦА

Людзі, якія самі не вераць у Бога і стараюцца вырыць сваё недаверства сярод іншых, імсаперад кажуць, што Бога людзі духоўна выдумалі, што калі чалавек хоча быць вучоным, разумным, сучасным, то павінен пера-напера адрачыся і Бога, і Усяго, што з верай у яго злучана.

Такі погляд у іх зусім фальшывы. Сярод каталіцкіх святых ёсць шмат вучоных і разумных, як ні адзін з самазваных мудрацоў-недаверцаў.

За прыкладам святых павінны ісці і мы ўсе, бо ў святых усе роўна, і побач з папамі, біскупамі, каралямі, вучонымі — бачым у каталіцкім касцёле і людзей простых, як святая Зіта або святая Ісідор.

Дык хацці ўсе святныя заахвочвалі нас да наследавання іх шотаў, усё ж бліжэйшымі да нас павінны быць тыя, хто жыў некалі між нас, на нашай зямлі. Такім святым нашым ёсць святая каралевіч Казімір; кажу "нашым", бо жыў з нашымі прадзедамі, успамінаў, любіў наш беларускі народ, мяліўся за яго дз і лічыцца патронам нашага края.

Нарадзіўся святая Казімір у Кракаве на Вавеле у каралеўскім замку, сын караля польскага і вялікага князя беларуска-літоўскага Казіміра ІІ, у 1496 годзе. Большую частку жыцця свайго правёў у Віліні — даўняй сталіцы Беларусі, дз у Гародні. Гадаваў сваёй набожнай маткай у святой каталіцкай веры святая Каралевіч зямку заабаваў усё павялічвае, усё, што гаварыла пра Бога, пра жыццё вечнае.

Надросім, пазнаўым навуку людскую дз навуку Божую, перакажамся ў марнасьці славы, каралеўскіх гонараў. Маладым і клявіным сваім сэрцам і душой — зьявнуўся сучасна дз Бога, дз Маці Божай,

бо толькі ў злучаньні з імі бачыў мету свайго зямскага жыцця. Адкінуў каралеўскія дагаджаньне сабе, спаў на шырдай зямлі, нісіў грубую юнуду з конскіх валасоў дз заўсёды пасыціў, адрачы сваю яду бедным, а да ўсяго гэтага яшчэ вельмі маліўся; маліўся не толькі ўдзень, маючы вольныя ад праці часіны, але і ўначы, дакачы крыкам перад замкнёнымі дзьвярыма бакніцы.

Малітва была першай і найвялікшай яго шотаў. Другою вялікаю зоркай у яго духоўнай святай кароне была ахвярнасьць. Не было чалавека, якому б святая Казімір не успамог; было, што разлаўны ўсё, аддаваў беднаму і свай каралеўскі пляч, мяліўчы яго на жыршчю прыгугу.

Трэцію вялікаю шотаў свайтога Казіміра была чысьціня душы. Хотучы быць мілым Найсвяцейшай Марыі-Дзеве, шлюбаву ён, што ніколі не падумае, ні скажа, ні зробіць нічога брыдкага і — чыстым дз клявіным пракуў ах да амаі смерці. "Добей смерць, чым грэхі" — адказаў тым, што намаўлялі яго да злога.

Ясьнерчы гэтымі дз іншымі шотаў, святая Казімір памёр 4.ІІ.1484 г., пахаваны ў Віліні ў Катедральным касцёле св.Станіслава. Да ліку святых вялічаных быў папам Іонам І у 1521 г.

Так скончылася жыццё яго зямное і пачалося вечнае.

Вялікага патрона дз апекуна Беларусі маем у небе, дык памятайма пра гэта заўсёды.

/з надрукаванага/

Святая мучанік Мэркуры Смаленскі

Асоба свайтога мучаніка Мэркурыя Смаленскага ёсць найбольш загадкаваю ў усіх беларускіх і агулам усіх славянскіх святых. Справа ў тым, што не захавалася ягонага жыццяпісу, але ў Смаленску бытавалі аб ім вусны пераказы, якія з цягам часу дапаўняліся фантастычнымі ўпрыгожаннямі. І на аснове тых ужо далёкіх ад гістарычнае праўды пераказу дзесь на пачатку XVI-га і ў XVII стагодзьдзях напісана дзьве лягэнды, якія ў далейшым атрымалі розныя перапрацоўкі і дайшлі да нашых часоў у пачы дзволі розных рэдакцыях і ў 37 сьпісках. Гэта знак, што асоба свайтога была папулярнаю.

Сваёю арыгінальнасьцю лягэнды зацікавілі ў палавіне мінулага стагодзьдзя некаторыя гісторыкаў і яны стараліся шляхам прыраўнаваньня з іншымі дакумантамі і рознымі дагадкамі ўстанавіць гістарычную аснову лягэнды. Пачыны ў гэтым кірунку даў Буслаеў (Буслаеў Ф. И. Смоленская легенда о св. Меркурии. Москва, 1859), выклікаючы гэтую працаю шырокі розгалас у кругоз дасьледнікаў старадаўняе гісторыі.

А на пачатку гэтага стагодзьдзя гісторык зноў загаварылі аб сьв. Мэркурыю. Яму шмат увагі прысьвяціў у сваіх досьледах Кадлубоўскі (А. Кадлубовский. Очерки по истории древне-русской литературы житий святых. Варшава, 1902). На жаль ён дайшоў да выснаўку, што «Мэркуры Смаленскі хутчэй зьяўляецца героём літаратурнае лягэнды, як гістарычнаю асобаю» (с. 74).

Такі выснавак адносна асобы, якое святая астанкі захоўваліся ў Смаленску за 1611 г., і якая была ўпісана ў сьпіскі святых Праваслаўнае Царквы — быў паважным выклікам для царкоўных гісторыкаў. Аднак адказ на той выклік зьявіўся няскура і меў шмат слабых месцаў. Гэта была спроба ачысьціць гістарычную праўду адносна сьв. Мэркурыя ад лягэндарных дадаткаў (П. Миндалев. Повесть о Меркурии Смоленскомъ и былевой эпосъ. «Сборникъ статей Д. А. Корсакова». Казань, 1913). На жаль гэтая спроба зроблена вельмі адвольна і часам зусім неабгрунтавана. Магчыма што якраз гэтая неабгрунтаванасьць выклікала Беляева напісаць вялікую рэцэнзію, у якой пачаў дакладную гісторыю усіх вядомых рэдакцыяў і сьпіскаў мэркурыяных лягэндаў (Беляешкі Л. Т. Къ литературной истории повести о Меркурии Смоленскомъ. «Журн. Мин. Нар. Просв.». 1914. № 12). Пры гэтай нагозе варта заўважыць, што ў савецкіх часоках, у 1922 г., Беляешкі вярнуўся зноў да гэтае-ж тэмы.

Ін будзем пералічыць далейшых даследных і дыскусійных артыкулаў на гэтую тэму, бо нажалі жны на ўнесці амаль нічога новага адносна асобы Святога, а займаліся перададзім літаратурнымі крыніцамі легенды.

Вось-жа маючы перад сабою такія цяжкасці, якія да гэтага часу дарыцца стараліся разьявіць даследнікі старадаўняга мінулага Царквы, цяжка напісаць блыш-нешыя існы жыццёвыя сьць Меркурыя. Азнак паволькі ягоная асоба ёсьць такою вынятковаю, вярта з ёю знаёміцца бліжэй хоць-бы з тых легендаў, якія аб ёй створана. У асноўным будзем трымацца легенды запісанае ў Чэты-Мінях («Велікія Мінен Четы, соборныя всерос. мнтр. Макарыем, Москва, 1910, Ноябрь, с. 3297-3306).

†

Раздзіўся Меркуры ў Італіі прыблізна на пачатку XIII ст. праўдзпадобна ў самым Рыме, у сям'і блізкай да правых кругоў, зразумела — каталіцкай. У некаторых сьпісках выразна кажацца, што ерадам быў рымлянін. Аб ягонай асобе гаворыцца т-го, што ён быў адважым і высокага росту. З невыдомых прычынаў ён у юнацкім веку прыйшоў у Смаленск і прыстаў да князя на маўнерскую службу. Зусім магчыма, што ён ужо ў Рыме быў маўнерам, бо-ж там быў час крыжовых паходаў. На службе азначаўся акуратным выкананьнем усіх сваіх абавязкаў і шчыраю пажынасьцю. Нераз ён маліўся да позьняе ночы. Захоўваў цялесную чыстасьць. У ягонай пажынасьці паважнае месца займала Прэсьвятая Дзевы Марыя, Якое цудатворная ікона Смаленскае Годзітры (вельмі падобная да слаўтае рымскае іконы «Салюс Пополі Ромانی»), прыштывала шматлікіх малельнікаў у катэдральны сабор.

Калі татарскі хан Батый, зьніўшы і моцна сплякнўшы Кіеў і Маскву, накіраваўся на Смаленск — так кажаша ўва ўсіх легендах — плекуючы напасьці на яго тайна, дык смаленцы зьвярнуліся з малітвамі да свае нябеснае заступніцы. Меркуры ня менш за смаленцаў перажываў долю краю і шчыра маліўся за Гаспадыню Крыжа за мір.

Бог выслухаў шчырыя малітвы і паслаў збаўленьне для гораду праз заступніцтва Багародзіцы. Яна прамовіла ў саборы ад свае цудатворнае іконы да панамара, ці інакш кажучы да царкоўнага старасты: «Ідзі хутка на Паволье за майго раба Меркурыя — і двор сказала яму — ды перакажы яму, што яго кліча Гаспажа ўва ўсім ваенным абраменьніа. Хоць гэта была позьняя ноч, царкоўны стараста зьвержа пайшоў у азначаную Багародзіцаю частку гораду, знаўшоў Меркурыя: ён уклемчўшы на двары маліўся з узьнятымі за неба рукамі, і пераказаў яму загад Багародзіцы. У гэтым месцы легенды маюць паважнае разьбяснасьці, бо ў азіных гаворыцца, так як пераказана тут, а ў іншых дазваецца, што Меркурыю быў аб'яўлены загад Багародзіцы ўжо перад тым, як прыйшоў да яго царкоўны стараста, тому стараста васьлеў яго ўва ўсім ваенным абраменьніа. Але ў такім выпадку невядома нашто было патрэбнае тое пасольства царкоўнага старасты.

Далей гаворыцца ўва ўсіх легендах, што яны абодва прыйшлі ў царкву і там убачылі перад іконаю запаленую свечку. Меркуры кінуўся на калені і маліўся перад іконаю шчыра да сьвѣт. Праз колькі тыдні пачуўся голас Багародзіцы ад сьвятое іконы. Яна пасылала Меркурыя супраць татараў, дакладна азначала месца куды ён павінен ісьці — Доўгі Мост (сёньня вёска Доўгамосць), абяцала яму сваю дапамогу і ўканям мучаніцкую карону. Наагул у гэтым месцы легенды робяць з Багародзіцы вельмі-ж гаваркую кабету і адносна татараў даволі сьварліваю.

Меркуры законнае загад Багародзіцы. Ён адразу выбіраецца ў дарогу. Паводлі азіных легендаў ён ідзе, паводлі другіх едзе да Доўгамосця (гэта якіх 20 км ад Смаленску), там яшчэ раз зьвярнуўся да Багародзіцы з кароткаю малітваю і накіраваўся ў татарскі лягэр. Незаўважана прайшоў вайсковымі старожи, забіў вялікана, што наводзіў на ўсіх страх сваею сілаю і жэрстокасьцю, забіў так-жа шмат татарскіх начальнікаў і вярнуўся назад да Доўгамосця, каб вычаліць сабе мучаніцкія знакі.

Калі на волю зары прагнуліся татары і ўбачылі забітага вялікана і шматлікіх сваіх начальнікаў, кінуліся ў пагоню за ныведаным ваякам. Меркуры стрэнуў іх адважым так пасек, што яны ў перапалоку кінуліся наўцёкі. Толькі ясьці-ці адзіны доты татары, а ў некаторых легендах сьць забітага вялікана, у іншых дык гэта сам анёл — адсек галаву Меркурыю.

Батый, убачыўшы вялікія страты ў сваім войску, ня веў твагі наступіць на Смаленск і падаўся назад.

Меркуры-ж, узіўшы сваю адсечаную галаву ў рукі, прыйшоў у горад. На такое дзіва назьбягалася шмат людзей. Адсечаная галава ім абвясціла, што горад вызвалены ад небясьлені.

Тут зноў легенды на розны лад гавораць аб ролі царкоўнага старасты ў абвешчаным перамогі.

Мар'ян В.

УСПАМІНЫ З ЧЭЛАВІЯ МІНУЛЫЧЫНЫ

У 70-х гадах, калі наўспадна бурлілі стары Менск і зьнішчалі-нашчу спадчыну, пераехаў Сяло пісьменьнікаў БССР у новы будынак — Дом літаратара. Стары гістарычны будынак, ля тэатра імя Які Купала, у якім мясьціўся сьало перад гэтым і у якім некалі пахцао кьмешкай акупатцы горада партызаны Узарвалі на міне гаўлятара Вільгельма Кубэ, стары гэты будынак зьнеслі, каб не заўваў праотры перад гмахам ЦК КПБ. Здаецца, ніхто там за гэты помнік не ўступіўся. У Доме літаратара якраз разьмяркуювалі кабінеты сакратарам саюза. Не да гэтага было.

Там, у 70-х гадах, Саюз пісьменьнікаў БССР інтэнсіўна разьбэчываўся бюракратызмам. Чыноўніцтва адкрыта падкуплівала і перакуплівала пасрэдных і нават таленавітых майстроў піра, спакушала іх матэрыяльным дабрабытам, пасадамі, узнагародамі, перспектывай публікацыі аліўдускай хлусьні і пустазвонства. У гэты перыяд на-брала моц у пісьменьніцкім асяроддзі агрэсіўная шэрасьць, а сьом Дом літаратара ператварыўся ў чыноўніцкі асяродак.

У сярэдзіне мінулага дзясяцігоддзя мне зрадку даводзілася быць у тым доме. Трапіць «Іншаму» ў Саюз пісьменьнікаў было тады не так проста. Калі ўваходзіў, справа была невялікая службовая вопратка, тэлефон, сігнальным пульта, сядзеў міхішпінер і абавязкова адна-дзьве кабеты гадоў пад 50 з хамскім выглядом і манерамі, па якіх адразу пазнаеш расіек супрацоўніц ЦКБ. Яны аглядалі наведніка з падазрэннем і пыталіся: «Вы к кому?»

На другім паверсе ў файе таўкліся часам пісьменьнікі ці зьходзіў пакурніць са свайго кабінету які-небудзь сакратар пагажніц ад суму на беларуска-расійскай трыапы. Мова беларуская паступова зьлівалася ў гэтым доме. Поўна тут было нейкіх дамачак, баб, сакратарак бібліятэкарак, машыністак, шмат розных адміністратараў з палюўніцкімі каркамі і чырвонымі тварамі. Усе яны стваралі тут дружны расійскі галао і шум у гэтых сьценах; трымаліся, як у сябе дома, на беларускую гаворку рэагавалі з маўклівай нянавісьцю. «Здрасце», — кажуць на «добры дзень».

Поўна было казёйнага «жаночага персаналу» ў прыёмных танкаў і шматкішых, якія /кабеты, значыць/ слоўна беларускага не скажуць, хоць ты з імі паўдня гавары. Сакратары і ўвогуле саноўныя пісьменьнікі адчувалі сябе ў гэтай задушлівай атмасьфэры, як мне падалося, зусім добра, паводзілі сябе, як вялікія начальнікі.

Там, наколькі мне вядома, ніводны сьмі і ніводная дачка пісьменьніцкіх саноўнікаў не размаўлялі па-беларуску, не ўжывалі роднай мовы ў сьмі. Мяркую, што і цяпер гэтак. Быў я там некаль на афішаным літаратурным вечары, пасьвечаным памяці Аркадзя Кудашова. Ягоная дачка, хонка, сваякі выступалі і гаварылі толькі па-расійску. У тых часы ў Доме літаратара нават у паветры адчувалася атрута духоўнага маразму і напьяняльнай дэградацыі.

У такіх умовах у 1976 годзе адбываўся УІ зьезд пісьменьнікаў. Там на зьездзе распаўсюдзіўся нейкі аддрукаваны на машыні ліст аб ратаваньні мовы, падпісаны Мацеем Бурачком і напісаны ў ягоным стылі. Пазьней у рукі мне трапілася адозва да зьезда, падпісаная асобай не менш гералічнай у нашым пакутым і слаўным пантоне — Тадэвушам Рэйтанам. Прапаную тэкст гэтай адозвы.

Алоэп стар.10

Меркурия урочисто називали у соборній церкві. Некаторы літні дають, што ён шчы падоўжым спосабам пераказаў праз царкоўнага старцу, каб на ягоным гробаві навісілі ягонае дружка, бо яго будзе на прышласць служыць Смаленску падоўжна агародаю ад ворагаў.

Усе ўсіх меркурыявых літніках ёсць шмат пачынаюць дадатна і разьвіта вельмі моцна нешчынальнае самапачуцьцё.

Год сьмерці сьв. Меркурыя прыпадае 1238, відавч узяты з летанісу, як час нападу Батыя на Кіеў. А дзень сьмерці прыпадае той самы, у якім сьвяткуецца паміць вялікамучаніка Меркурыя Кесарыйскага (з III ст.) — 24-га лістапада.

Акрамя тых супярэчнасьцяў у літніках, аб якіх ужо ўспаміналася прыгадала, шчыя неабходна даўваць, што ў іх ёсць паважная супярэчнасьць гістарычным фактам. Гістарыя не ведае паходу Батыя на Смаленск. Летанісы вельмі дакладна апісваюць паход Батыя, але вусім не ўспамінаюць аб тым, каб ён падыходзіў да Смаленску.

Меркурыявыя літнікі створаны аж 300 гадоў пасля сьмерці сьвятога, дык ня дзіва, што яны маюць шмат фантастычных дадаткаў. Асновам да ўтварэньня літніцаў бяжумоўна нусяў служыць найсьцюм вусім пераказ аб Меркурыю, які меў зьверне гістарычнае праўды, бо-ж доўгія стагодзьдзі былі ў вялікай пашане ягонае мошчы ў Смаленску і шчы ў XVI ст. смаленцы ведалі сьмейска крывію, дзе быў забіты Меркуры.

Фармаваліся ягоныя літнікі на аснове заходніх уяўленьняў аб сьвятых, якія несць сваю азгочную галаву (св. Дзюніс Парыскі і інш), запалючы некаторыя падзеі з жыцьця Аляксея чалавек Божыга, літнікі аб Дзімітрыю Арэапагіце, а так-жа бярочы шмат з усходніх літніцаў: аб жыцьці і сьмерці вялікамучаніка Меркурыя Кесарыйскага, які меў забіць Юліяна Аўгустыніа і з літнікі аб забойстве Батыя — валоўкі ўсе гэтыя літнікі былі ведамыя ў Смаленску.

Аз калі пачалі Меркурыя лічыць сьвятым, няма ніякіх вес...к, бо не захавалася ніякага акту ў гэтай справе, ані нават ніякага ўспаміну, калі гэта адбылося. Саборы Праваслаўнае Царквы, якія займаліся справай кананізацыі ерускіх сьвятых, аб сьвятых Меркурыю не ўспамінаюць. У сьвятых ягонае імя зьяўляецца ў канцы XV ст.

Служба сьв. Меркурыю мае аж 7 розных сыпіскаў. Найстарэйшая служба напісана ў часе, калі смаленскім епіскапам быў Варсофоній (1509-1514) і вельмі прэфуладобна, што гэта сам Варсофоній напісаў тую службу на аснове першых літніцаў аб сьвятых.

Сьветыя астанкі Меркурыя мелі перахоўвацца ў смаленскім Аўрамавым манастыры, дзе ў ягонае імя была асьвячана царква. Праўда часам ягоныя сьветыя астанкі блыталі з астанкамі прападобнага Меркурыя так-жа смаленскага сьвятана і з таго-ж XIII ст., які перахоўваліся ў Кіеве. Жалезны шалон і абутак сьв. Меркурыя та першае сусьветнае ваіны перахоўваліся ў сьборнай рызьніцы.

Вялікія колькасць літніцаў аб сьвятых мучаніку Меркурыю вымоўна сьведчыць аб ягонай вялікай папулярнасьці ў народзе. Толькі пэўна шчы ўважлівых студыяў, каб асоба гэтага мучаніка зацьвіла ў поўным сьвятле Богу на славу і людзтву на карысьць.

а. Л. Гарошка

(Пераклад з часопіса „Божым шляхам“ з заглаўнем правапісу арыгінала).

Рэльефны абразок „Сьвятая Еўрасіма“, зроблены за шкоў

Пра што пісалі даўней

У „Аланешкіх епархіяльных ведамасьціх“ /наўночная расія/ быў зьменчаным ліст нейкага Публіуса Лентулуса, які ў часе Аўтавія Цэзара служыў праконсудам у Іудэюскіх краях. Ліст быў адрасаваны рымскім сенатарам. Пазьней яго знайшлі ў рымскіх летанісах.

Аўтар паведамае, што ў йенскай бібліятэцы знаходзілася рукапісная Эвангелія на пергаменце XV стагоддзя. У пачатку гэтага Эвангелія быў напісаны тэкст Лентулуса залатымі літарамі, а загаловак шыглядаў так: *TEMPORIBUS OCTAVIANI CAESARIS PUBLIUS LENTULUS PROCOS, IN PARTIBUS JUDEAE ET HERODIS REGIS, SENATORIBUS ROMANIS HANE EPISTOLAM SCRIPSISSE FERTUR QUAE POSTEA AN EUTROPIO REPERTA EST IN ANNALIBUS ROMANORUM.*

Прыводзім пераклад ліста Лентулуса: „Цяпершнім часам зьявіўся чалавек, — ён і зараз яшчэ жыве, — з высокімі якасьцімі, называе сябе Ісусам Хрыстом. Народ кажа, што ён магучы, па сваіх справах Прарок; вучні называюць яго Сынам Божым. Ён адмаўляе мёртвых і вылетвае ад усляікай хваробы і немачы. Гэты чалавек высокага росту і стройны. Ягонае аблічча строгае, але вельмі выразнае, так што тыя, хто глядзіць на яго, не могуць не любіць яго і адначасна не баіцца. Ягоныя русыя валасы апускаюцца гладкімі да нізку вушэй, і адтуль спадаюць хвалістымі локаньмі прычоска на самое плечы; яны разьдзелены на версе галавы як у назараў. Ён гладкі і спакойны: аблічча вусім чыстае. Вочкі яго пакрытыя нейкім чырвоным колерам з нявядлікай пемнаватасьцю. Погляд мае прычоска і адкрыты. Нос і губы даволі правільныя. Барода даволі густая, аднолькавага колеру з валасамі на галаве, разьдзеленая на дзьве часткі, вочы блакітныя і надзьвіхай жыўныя. У ім прыметна нішта грознае, калі ён робіць вымовы або папрокі, між тым як пакора і даскавасць спадарожнічаюць заўсёды яго настаўленьням і навучаньням. Ягонае аблічча мае дзівоскую прычоскасьць, спалучаную з вахнасьцю. Ніколі не бачылі, каб ён сьмяюся, але бачылі, як плача. Стан яго стройны, рукі доўгія, плечы прыгожныя. Гаворка вахная і плаўная, але гаворыць мала. Нарэшце, бачыўшы яго, нельга не прызнацца, што гэта адзін з найпрыгажэйшых мужчын.“

Аўтар публікацыі ў „Аланешкіх епархіяльных ведамасьціх“ ставіцца з пэўным недаверам да гэтага тэксту, паведамаючы, што „ва ўсіх еўрапейскіх бібліятэках знаходзіцца сумніпаўны ліст пракоосу Публіуса Лентулуса, напісаны нібыта ім з Ерусаліма, калі Хрыстус меў 25 гадоў“; але ён /ліст/ адзначаны ў ліку апакрыфічных шматлікімі вучонымі і дасьледчыкамі.

Тым часам аўтар публікацыі сьцьвярджае, што аналагічнае апісаньне вобліка Ісуса Хрыста падае калі 1350 года царкоўны гісторык грэк Нікіфор Каліст, які меў у сябе „ўсе“ дакументы, „захаваныя падаўняем ад тых часоў“.

"Не пакідайце ж мовы нашай
беларускай, каб не ўзбраі."

Францішак Багушэвіч

Беларускія пісьменнікі! Наша дарагая
Башкаўчына, наша старажытная і несмяротная, наша родная мова,
наш народ, мы ўсе, беларусы, перажываем страшны час нашай гісторыі.
Ні 1794, ні 1795, ні 1796, ні ліхалеціе XIX стагоддзя, ні 1930,
ні 1937 не параўнальныя. Як пад кулямётам, як у вагні масавых
эзекуцыяў, як у брашкіх магільнях 1941-44-га гінуў кожны чацвёрты
беларус, гінуў шлесна, каб у пшыці народнай уваскрэснуць нявекі
слова, так цяпер, у 1970-х, пад апараліптычнымі гусеніцамі
чыноўніцкага "прагрэсу", які Вам згадана ўслаўляць, гіне духоўна
кожны першы.

Нематоры патрабуюць дакладнай статыстыкі русіфікацыі, ліч-
баў вавінізму, працэнтаў дэнацыяналізацыі і гвалту. Там б, зда-
ецца, гаварылі докзана, з бухгалтарскай дэталістасцю, лакейскай
смялосцю, хітра і разумна.

"Дысгортні" - сляхам такім, - на неба глядзіце, яно блакі-
нае! Зірніце за вокны сваіх кабінетаў, расплюшчыце вочы, паслу-
хайце! Дзе наша мова?! У інстытутах?! У школах?! Ні ў вольным
беларускім горадзе няма больш ніводнай беларускай школы. Іх зачы-
нілі. Беларускіх школ з кожным годам меншэе на зёсім. Іх зачыня-
юць асымпромка, спакталі...

Радуйцеся, "ліхалая першы і ліхалая аловні, пан Мураўёў!
пані "едныя, недалёкая "гортні", сьпячыце пад сурдзінку бела-
ўварэзэцкія трыбы і шпуглічкі, тапёр і словаблуды, омуце
тыя, што "спаслі Россію". - На ўсіх скрываваўных нашай Беларусі
раскусна і пахабна, пташчона і адкрыта рпшыць гэтае іхня тапёр-
ная музыка.

Ето мы мовым, чым кіруем і што маем? Нацыянальную эканоміку?
Сельскую гаспадарку? Ясны, нафту, рабочую сілу? Аўтаномію куж-
тура? Нацыянальную свабоду творчасці, навукі, мастацтва? Нацыя-
нальную асьвету, адукацыю, выхавальне? Наша эканоміка - казаніла-
вая, прадукцыя нашай разьвітай сельскай гаспадаркі мы не распа-
радкаемся, а прапшыце нам селянін /"хурны мужык"/, абшчыніні
запрыгонены нагасьнік і абшчыніні рабочы навет не адгадкаешыя,
колькі лігіёнаў ад гультайства і нуды, там, "з Россіи-матушы"
прапівае прапу яго руц і колькі аблукрутавалых палітычных авактур
у Азіі, Афрыці, Паўднёвай Амерыці, Еўропе аплациў ён потым сваім
і мавалі.

А ці задумываемся мы, чаму на колькасці насельніцтва экспери-
ментальнае рэспудіка наша не дасягнула даваеннага ўзроўня. Ето,
у нас не родзіцца дзеці?! Дзе зьнікае і куды павзе наша галоўная
вытворчая сіла нацыянальнай эканомікі - рабочыя рукі? Туды ж, у
"матушку". На месца нашых мігрантаў, беларусаў, прысылаюць "со
воёй вобшчынай Россіи", сотымі тысяч валіць сьцім пшыраць,
сечыць і бешчыць ватуфты адстаўнікоў і розных спецыялістаў, ну-
кальнікоў зямлі, дзе наўбаси паболей.

У нацыянальнай мастацтвае - зьявіная вуліца толькі нацыяналь-
най прафанацыі. Наша гуманітарная навука дабіліная, а казёныя
акцыты ле, стаўленчыкі і акраднікі, закончыкі і згожнікі, сокі,
маётры дэмагогі і дэмосы, авалакі ад страху перад прывідны
"нацыяналізму", перад святлом гістарычнай праўды.

Нацыянальнай асьветы ў нас ужо няма. Нацыянальнай адукацыі
не існуе. Нацыянальная культура ў загоне. Замест яе насалкаешыя

прафанацыя і эрац. Беларуская мова рознымі спосабамі і хітрыцамі
выганяешы адукацыю. А там, дзе яна хоць крапку трымаешы /радыё,
прэса/, - там сьлядом замчыешы казёна-чыноўніцкі жаргонны,
замочыны на расійскім сінтаксісе і мовіках. Гэта палітыка. Тут
існуець табу і вета, якія маюць больш катэгарычкую сілу, чым за-
баронены для ўжытку сьціо беларускіх дзеячоў, складзены ў Галоў-
ліце. На гэту садмыскую ідэю дэнацыяналізацыі беларускае мовы
працуюць навукова-дасьледчыя інстытуты і ўніверсітэцкія кафедры.

Як жа дэбалі мы да такога капыці?! Як мы ваду п'ем і хлеб
едзім? Як у вочы глядзім? Азірнемся, дзе яны мудрацы, дзе яны
"прароки, прывадны і героі"? Хто мы шпер і куды мы ідзем?! Як жа
мы даклялі да такога стану, што вядушымы яшчэ даказваць, што мы -
ліцыі? Дакажы, што гэты нашы патрэба ле нацыянальнае мовы.
Дакажы, што гэта пытаньне нацыянальнай кампетыцыі і нічэб інае.
Дакажы, што ты гаспадар на сваёй зямлі. Дакажы, што гаспадар у
сваёй хапе не пытаешы ў гасьцей, дзе яму сядзіць. Дакажы і па-
шыверды. І знаходзішы, што даказваць, што "ж" гэта "ж", а не
"ты".

Якія патрэбы тут лічым і праценты, калі з нас зьліраюць
скуру пад гром зьнічэмагогіі, калі наш народ укрыжоўваць пад са-
лодку атрутную музыку зьнічлусьні. І наш народ разам з намі пры-
муваць піць гэту атруту з гэтай атрутнай студіі.

Цяпер не XIX стагоддзе, Цяпер нас атручываць пад выгледым
прагрэсу. Да паслуг талебачальне і асьвета, адукацыя і прэса,
ідеалогія і прапаганда, эканоміка і горадабудуўніцтва, чыгункі і
насейныя дарогі, радыё і тэлеграф, авіяны і аўтобусы, агітацыя і
эстрада, воёска і спорт і да т.п. Усё гэта павіны быць прыкладны,
сродным нявжы нацыянальнага капыці, а сталася - зброй і кастры-
най русіфікацыі, дэнацыяналізацыі і разлажэньня народа.

Калі косіць коса, то трава гасьце змоу. Сьцімалі галовы
інсургентам - вырасталі сны. Але бодд, калі не коса, а чэрні ко-
рань точаць, калі не косец, а агонь з-пад споду сухі тарфіякі
паліць, калі не косіць, а паліваць карань атрутнай вадкасцю, і
дрэва чэзыне, трава сохне. Вось дзе адрозьненне русіфікацыі пшы-
рашчы ад учарашняй. Яно ў выніках і ў абставінах. Вось дзе зьяк
часу абшчыняка. Калі ўсе ранейшыя русіфікацыі разьбіваліся аб
стыкіўную сілу нашга народнага духу, традыцыі, капыцьвага ўкладу.
то цяпер зброй прагрэсу ў чыноўніцкіх, чужых руках метадычна
разбураюць не толькі мова, традыцыі і нацыянальную культуру, але
зьянічаешы сам этнас.

Тут маля абвінавачываць нас так зьлік "уряд" і галоўных ідэ-
лагічных правіпелюў нашых, што навучаць матэрыялізму і хлусьні,
маля іх абвінавачываць у нацыянальнай здрадзе. Мы - інталігентныя.
І на нас місія адказнасьці за свае справы перад Башкаўчынай.
Мы інталігентныя - і на нас абавязак народнага прадстаўніцтва, на
нао роля яго заступніцтва і яго асьветы. Мы гістарычна абавязаны
перад народам і усёй нашай зямлёю. За зьялібачнае абавязкаў гіс-
торыя не даруе нам, як не даравала влхце.

Сама пісьменніцаў цяпер адзіная ў Беларусі грамадская арга-
нізацыя, дзе магчыма размова пра нацыянальныя праблемы і пра
беларускую мову. Гэта і закаммерна, бо літаратура - перш за ўсё
слова. І паглядзіце, як заігрываць з Вамі, пшыраюць, купыць
і перапрадаць, як засоньваць Вама сумленныя дэмагогія і хлусь-
ніе, а самі адкрыта і бешпрымонна, падступнасьцю і гвалтам зьважы-
ць моўную сферу вакол нашай літаратуры.

Рука адраімы і прыблуды шчынешы да Вавага горла і з гідлі-
вай ухмылкай воць-воць гатовы сарваць з вуснаў падрыцывалых гу-
льняных слоўні: "Для каго вы пішыце, вас нікто не чытае, не палыва-

от, а чым вы адзіны даром наш народны хлеб?" І Вам, як і цяпер, пакажуць на дурнога Саўку, што выбраўся "істычна-рускога" духу, і, натуральна, "против белорусского языка". Вам прывяжуць матоўныя збуды смяю нашай Башкаўчыны, абалваненых імі і разбачаных, тамакуць на легіён лопчараў і мамалюкаў, выхаваных і атручаных у іхніх школах-душагубках, у войску і інстытутах, на нашай зямлі, за нашыя сродкі, пры нашай маўклівай згодзе, і скажуць: "Вось ваш народ, ён з імі, супраць вас". І загадаць, паказваючы на Вас: "Украсьце іх!" Што і будзе зроблена пад сьмех прыблудаў. Будзьце паўны. Адурманены беларус усе нічыць сваіх.

То якія ж патрэбы Вам лічы і прапанты, якія такія аргументы, калі размова павінна вестыся ня сутнасці, а не ў прыватнасці, на справядлівасці і на праве.

Таму не да розуму Вашага гэты зварот, не да логікі і нават не да сумлення. Гэта ўсё ў Вас ёсьць і ўсё Вы ведаеце - і лічы, і прапанты. Гэта ж адозва да Вашага ДУХУ.

Хай б'юцца нашы сэрцы ўсе разам для Башкаўчыны, а не для лямоні, для нашага народа, а не для ўласнай шкі, для нашай сьветлай нашымалынай духоўнай будучыні, а не для матэрыяльнага добрабыту!

Пытаньне пра нашу беларускую мову, пра беларускую школу, пра беларускія вышэйшыя навучальныя ўстановы, пра нашымалыную асьвету і адукацыю, пра наша духоўнае нашымалынае жыцьцё, пра нашу нашымалыную культуру павінна стаяць на зьездзе.

Народ наш чыць духоўна жыць і моцны, нягледзячы на адсутнічаў і здрайцаў. Тым, здрайцам, - не прадукт нашага нашымалынага жыцьця, а вынік трыгеды і хлябавы, кароста, балачкі на здаровым меле. Прыдзе час, і гэтыя блудныя дзеці вернуцца на ўломыне шмат-такіх, сьвятой шчы, даргою зямлі і многія пакладзі.

Паматайма, хай не ўпадзе на нас пераародны грэх. Не пакрыўце себе маславой. Мы - беларуская інтэлігенцыя. То хай кожны з нас зможа ў камым сказаць так, як Кушала:

Я аднаціў народу,
Чым моц мая магла:
Зваў з путаў на свабоду,
Зваў з пемры да сьвятла.

Тадэву Рэйтан

II траўня 1976 г., Менск

Праз пэўныя прычыны адозва Т.Рэйтана, відаць, не была распаўсюджана на зьездзе. Прынамсі чутак пра гэта не было. Сярод дэлегатаў разніўся ліст ад Мацяя Бурачка пра намагаўнае беларускай мовы. Аднак ён не атрымаў ніякага разгаласу сярод пісьменьнікаў. Той зьезд, у 1976 годзе, быў бадай самым "лакейскім" за ўсю гісторыю пасля 1956 года.

Тым часам "Ліст Бурачка" нейкім чынам трапіў да студэнтаў, хто нават знаёсілі ў Беларускай дзяржаўнай тэатральна-мастацкім інстытуце на стэжы інфармацыі і ад'ку. Ліст неўзабаве сабраў, тут на сабралася экстранае паседжаньне рэктарата і партбюро. Абарыкоўвалі гэтае "надавичайнае здарэньне". Найбольш усіх цікавіла, хто гэта мог напісаць такую "антисоветчину" і хто такі такі Бурачок. Выказвалі розныя меркаваньні. Нарэшце, калі ўсе чагадкі зайнялі ў тупіх, выступіў, як распавядалі, сам рэктар Віктар Грэмнін і сказаў: "В конце концов, кто бы ни был этот Бурачок, ясно, что это негодный похуже Солженицына".

Ніхтэй падавоў тэкст ліста ад Мацяя Бурачка, распаўсюджанага сярод дэлегатаў.

РАНОЎНЫМ ПІСЬМОНСЬЦА
ПАЧАМ ПІСЬМОНСЬЦАМ
БЕЛАРУСКІМ

/Дупраны. Лета 1976-га,
траўня II-га дн/

Браткі-пісьменьнікі мілія, дзеці Зямлі-маткі Беларусі нашай! Мушу пагаварыць з Вамі трохі аб нашай долі-нядолі, аб нашай башкавай спрадвечнай мове.

Чытаў я ці мала старых папер і кніжак, па трыста, пачынаючы гадку таму пісаных у зямлі нашай і мовай нашай чысьшосенскай - і летапісам, і метрыкі, і Біблію Скарыны, і адзіным на ўсё Эўропу Статут наш славуці сапалемскі...

... І думаў: Божа ж мой Божа, што ж мы такія за бяздоўныя, што мову для нас сьвятую, Богам нам дадзеную, як і другім добрым людцам, так ужо самі пусьцілі на зьздэк. А найперш нашы нашы дзікія, што ўладу мацым, бараніць не па закону нашым. Ды жны, паны гэтыя, людзі высокія, падобна той старасьвецкай шляхце нашай, якая пасля Вуніі башкаўскай веру мянула на срэбнікі, першымі выраклісь роднай мовы.

Дык цяпер ужо, браткі, нават не тое. Бо і людцы нашы простыя, сьледам за панствам высокім, словам сваім грэбаваць пачалі, язык у роце выкручваюць, каб не сказаць па-свободу. А чаму?

А таму, браткі, што ў гаворым нашай спрадвечнай быццам бокам і патрэбы няма. І адмаўляюць ёй, гаротнай, у жыцьцёвым праве на зямельны нашай, і павыганялі ўжо яе заадросьнікі і неспрыманні ў устаноў дзяржаўных і з канцылярнай судовых, і з марад палітычных, і адусіль, адкуль толькі можна. І туляцца яна, бедная, сірацінаю на чужых халодных кутках: сям-там у газэтах-часопісах, трохі на вапні, ды ў трох тэатрыках беларускіх, што ледзьве ліпшы...

Ды ж перакруцілі ж яе, перарабілі пад свой камы розныя дабрадзейцы нашы. Ужо ж словы беларускія спрадвечныя заменены на расейскія, і так яна ўжо зьявляецца дэма казёнага ле ўмтку, што і не разважы, па якому гавораць.

Школі ж нашы беларускія паўспіна на зямлі нашай перарабляюцца на расейскія, ды шпарка так, што ў месцах ды мастэчкіх ніводнай ужо не засталася. А дзеткі нашы не чуюць роўнага слова а ні ў хаце ад башкаў вынтапных, а ні ў садзе дзіцым ад мамак і выхаваных іхніх, ні ў школах тых перарабленых ад настаўнікаў, ні ў універсітэтах ад прафесараў, дзе мову нашу родную, як не раўнуць, мёртаву лашку, галынку-дзьве на тыдзень не хочучы выкладаць.

А ж памрэ беларус, то і надпіс на камені надмагільным пера-расейску атрымае.

Браткі мілія, пісьменьнікі! Хачу спытаць Вас цяпер, хто ж чытаць будзе тое, што Вы пішаце, ды праз дзесяткі гадоў, ці мо праз дзв'яццаць? Ці ж патрэбы будучы каму з беларускай кніжачкі Вашыя кніжкі, у перакладах з расейскае мовы сьвет зьявляюцца? Ды ж Вы самі ўраз з імі. Га?

Бо шмат было такіх народаў, што страцілі напера мову сваю, так як той чалавек перад скаманьнем, якому мову займе, а потым і зусім замерлі.

Дык ратуйма ж мову нашу беларускую, каб не ўмерлі!

Мацяё Бурачок

Вартанья з маўчаньня

У лютым 1968 года выйшла з друку факсімільнае выданьне зборніка вершаў Аляксэя Гаруна "Матчы дар", выданнага лютым у 1918 годзе вонькам Народнага Сакратарыяту Беларускай Народнай Рэспублікі. Гэта вялікая падзея. Веркуты з маўчаньня таленавіты, трагічнага лёсу паэт Башмаўчэны. У выданых звестках пазначана, што тираж вынікі 10 000 экзэмпляраў. Але прайшло ўжо багата часу пасля выхаду зборніка ў сьвет, а ў кнігарнях яго не відаць.

Зьмяшчаем веры Аляксэя Гаруна, які не ўвайшоў у кніжку, напісаную ім 12 жніўня 1918 года.

П і р б

Год за годам, дзень за днём, -
Усьпых - гадзіку за гадзінай,
Паміх песьняў салаўінай
І агідных кабаў крэктам,
Вышпым буры, ветру нэштам
І насі смьртальным сьвістам,
У блыску полым агністым
Мы да шлюбу свайго ідзем...
Мусіць скорэ... Паўна блізка, -
Чув я ўжо гэты час,
Поўны нчасьця і пакарас -
Дзён парвеша нашых нізка,
Дзён, затрутых сольню згуб -
І няшомныя былога,
Учуўшы голас горніх труб,
Пойдзем луба мы да Бога
Браць апошні, вечны шлюб.

В Л А В А П О Л Е

Над Іерусалімам спусьцілася страшная ноч — павесіўся Іда.
У горах атэгнаў вэпер, усюды разьлілася непрагледная ням, шкка
стала ў паветры.

Людзі пакаваліся ў кмяніцы, вярблшы кавалі галоны ў пясох,
як бы чуты, што скорэ падмеша гарачыя бора — сьвечы.

Іда павесіўся ў полі, купленым за 30 сьреднікаў, каторыя
ўваў за адряду. Калі адчыні самаўбіцця накладае на слабе рукі, то
папа яго казань міласэрных людзі. Не так было з Ідай — пала яго
накарэвалася пасьрэдыне і ўсе вэнтрыбы зьвесіліся.

А бурлівая ноч лютэ болей згусьцілася над брыдкім трупам
адраджана. Шэна і думка было кругом яго, як у магіле, і страшны
наўшамготны сморак расьспілаўся далёка за ўсе бакі.

Калі ж разьвідала і бора сьціхла, то вэпер уоў лютэ кава-
каў вісальніна, а людзі здалёку і са страхам назіралі на яго і
ўшпалі.

Пакінуты ўсімі, доўга вісаў труп. Чорная кроў капала з яго
на жывыя: вэнтрыбы. Кругом не засталася ніводнага жывога тварань-
ка, нават черці гадзіліся страшнага корку, нават мухі не зьліталі
над сьвінаю. крыві яго пала.

Тамі стала вэрон, лішэўнае з Захаду, спусьцілася на галада,
і голас клячы Іды. Яны клявалі чорнамі дзёбамі, і вісальнік над
ўдарамі іхніх дзёбаў валькаўся, як жывы. Яны клялі яго жывот і ні-
лі чорную кроў і брыдкі гноў. І зваліўся на іх страшны пракліні
Яны пакінуліся ў вэветра і мучаны сударгані паліцалі над зьмішэ.
А як ліпалі нмы, з горна іх капала на зьмішэ кроў і гноў, бо не да-
кучаў Бог, над пала адраджана стала іх коркам. Страшны крэтучы,

ліпалі вэрон, і куды пакалі кроці Пдавага гноў, там наракаўся
адраджік свайго народу.

О, нячасьця! На бедны край наш ідалі кроці галава крыві
густым дажджом. Неўжо ж ты, дарагая айчына, вечна будзеш Пдава
полем?..

Макоім Багдамовіч¹⁰

Ларыса Генііна

Д А У Н І Н А
/ урмўкі з пэям /

Гісторыю спраў вялікіх твораць людзі,
Якіх у нетрах ўгадаваў народ.
Былі мы ад вькоў, мы ўсьпых, мы будзем -
На спадчыне дзядоў сваіх - крывішкі роді
.....

У гадоў тумане велічасьця не гіне,
Мы з ёў і сьніжыя, як шьхотны сьлаў.
І сьнішча мне сьвятая Ефрасікья
І сьлаўны крэх, што Богва змайстраваў.
У зараньні дзедў першыя сьвятнікі,
І благачэсьце мудрае наўздыў,
З крыві айчыных першыя Сьвятны,
Якімі Полапак народы задзіў.
У часе бітваў корсткіх і крываных,
У часе гутарак отрахов і кап'ём,
Дзёны сьлявінаў, княя Прадсказа
Зшла на зямлю п'ёмну - сьвятлом!

.....

...Ліць, гэта значыць як сьлед прапываць,
Зьмянаць, малаціць і вельць,
Дочка гадубіць, сыноў гадаваць -
Навчэнкаў сваіх надзёных.
Вэпер даўно развагнаў тумані,
Ўкружылі над дрэвам і галкі,
Схаваліся ў тоні глыбокай Дзёвыні
З прывадзівым сьпэвам русалкі.
Схаваліся, не ходзе ўжо пухчай лэсу:
Зло сьвету праменьня баішча,
І вэпер на дрэвах, на гусьлях без струн,
Ужо не пле неблішчу.
Сонца, малітву сваю табе шпых
У пухчы ўсе твары жывыя,
Табе гэта песьні дэўчаты шпых,
Сьпэталым косм тугіа.
Толькі і ты ўжо, Сонца, не бог,
І хоць для народу Ты тайна,
Не ставіць отадзіваў бокам у палэх
Табе, сьвет зьміні жыцьцядайны.
Вялікаў праўдыа стала лубоў
І вера ў Хрыстовае слова,
Інакшая, чымсьці у нашых дэждоў,
Паганаў у пухчах суровых.
Не слава, не гонар людзей зобіваць,
Моц павялічваць з шпэпкыаў,
Ворагаў нават належыць кахаць
Для божага бласлаўленьня. ▶ 13

¹⁰ Пераклад апаўданаўня славацкага пісьменьніка Сьветазара
Гурбана Валіскага /1847-1916/.

З пиласнай смерці жыцьця не канец,
Яно прадаўжэцца ў вечнасьць,
Бо так загадаў найсьвяцейшы Апан
Зямлі і душы чалавечай.
Не зло і насільля, а сямь добро;
Ігнаша вартасць багашы,
Не сіла, а пошх нікчэмн яно
Перад ахвярай Расьпяцьці!
Усё глэна, дачасна. Гасьціна - жыцьцё,
А вечнасьць - добра перамога.
Лябоў - несмяротнасьць. Яна адкрыцьцё
Нябеснае райскай дарогі.
Лябле парыв свае заглушаць
Налякнць каданьнем зямнога,
А ў чалавеку ёсьць розум, душа,
Тварца ён і частачка Бога!
Не клявіша мошым, а ціхіх любіць,
Да хворых ісьці з ушпэннем,
І хлебом надзеіным усіх надаяць,
Змагацьцё людзкое шчэрпэнне.
За добрае пачіць Бог людзям добром,
Ігнаша няма ў яго знаці,
Як чыстыя сэрцы ў змагаьні са злом,
І лядзі, як роўныя брацьця.
І лядзі, як дзеці у Бога Апа,
Пакорныя праўдзе Ягонай,
І роўныя ў строгім адліччч Тварца
Ад рызмана да кароны!

.....

Палапак горда стаіць над Дзэвіной.
І зямлі зноў авалодаў,
Вярнуўшыся ў град пераможны і свой,
Княжанкі род Рагвалодаў.
Ужо сьпіць вечным сном Усяслаў Чарадзей,
Зямлі сваёй слава і страх,
Дзяржава ў руках яго верных дзяцей:
Бярис шпер у Палацку княжыць,
Поруч пры ім на пасадзе браты
Усяславічы друкныя правяць,
І Сьвятаслаў, самы з іх малоды -
Бацька князьўны Прадславы.

.....

Поўнач, далёка лядэ да відна,
Сон вачанят не кранае.
Плешчына рыбай аб бераг Дзэвіна,
У полі ветры запываць.
Не сьпіша князьўне, хоць гоман змоўк,
Заціхлі і песьні і гусьлі,
Адны толькі страмы кап'ём мезнарок
Заволаць, ачушыя прамусыць.
Ужо князь спячывае на локні ся скур,
Княгіня блякшая побач,
Сьвет месічым шчогра клядзеша на мур,
І пені намечвае поўнач.
Князьўна у белі, і косы, як ляды,
За поас спываць, бы хвакі.
Цьвардзейвае сэрца узалі б у палом
Такія, калі б пакачала.

Не марыць дзядучына пра солад сустрач,
Пра шчасьце дз мухава боку,
Не вабяць ёй сэрца ні рышар, ні меч,
Князьўна ў малітве глыбокай.
То дух хрысьціянства на клякмы дзвары
У сэрца пранік пераможна,
Бо змажку вучылі ле сьвятары
Пісьму і прамудрасьці Божай.
Спывае кашуля на тонкім пачы,
Полых ветрыку косы шрабіць,
А малітва, дзядучая просьба ў пачы,
Лядыць ў неспакойнае неба.
І просіць Прадслава дзядуча, каб Бог
Ад войнаў, ад мору, нягодаў
Сьвятныі, крывіцкія зямлі сышрог,
Народ наш і род Рагвалодаў.

.....

Патрэбна нямногае княжай дачым:
Пасьвечаны крыжык на грудзі,
Маленькая кашуля ў ціхім Сьляхы,
Посях і тры арканыя хлябы, -
Служыць вечна Богу і людзям.

.....

Зьлітуйся, маці, мой бацька, даруць,
Долі насустрач, дзядучаты.
Вякі адходзяць ад матчыных рук,
Мяне дэс таксама сасватаў.
Мой Суджанец слаўны - дарэмы ван сум,
Ці ж большага маці зраділа?
Яму сваё сэрца ў далонях нису
І буду служыць да магілі.
Доля мая ў яго Божых руках,
Мілей за харомы, карону
Пакутны, шчырэмы жыцьця яго шых,
І храм, дзе прабывае Ягоны.
Розна на сьвечы лядзі жывуць:
Той зброяй, той міласьцю Божай,
Шчасьце не тое, што шчасьцем завуць,
А тое, што душу трывожыць.
Велічы ў сьвечы няма без ахвяр,
Жыцьця ж свайго не шладуць,
Богу прынесым яго на алтар,
Я ў памяць упішуся ляджаў.
У посах расшыпенца мораны дуб,
Скарбы сатлывіць на скрынях,
А я праз вякі, Палачанка, праїду,
Каб жыць для людзей між сьвятымі!
Бы дуб, наш хрыгчоны разросься народ,
Быць слаўным яму і вялікім,
Камель для прыняцьця, стрываньня нягод,
А ж толькі дрэва галінка.
Мудрасьць і веліч праславіць нам час,
Змыкаць для зямлі нагароду.
Кожнай галіны налякнць у нас
Быць апорай крывішкага роду!

.....

Сьветлая зорка на неба узшла.
 Быў вечар, калі у сьвятніце
 Лёгкай халой назаўсёды ўвайшла
 Прадслава, пцпер Ефрасінья.
 Пакінула удома уборы і бель,
 Упэхі, вачэй наслалоду.
 Малітвы і мудрасьць - адзіны удзел
 Чарніцы пцпер назаўсёды.
 І звоніць у Полашчу доўга звані.
 Сьвяточня, урачыста за поўнач,
 Гэта вітаць і славяць яны
 У мурках манастырскіх князёўку.
 А воюя квітнее, бурліць веснаход,
 Трава ўбірае ў росы.
 Схіляе галовы з павягай народ
 Прад чынам Прадславы узніслам.

.....
 З Прадславай той, хто думі ўзвясіў
 І мудрасьці княземскай пералік.
 Чарніца моляцца, Чарніца піша,
 Каб праўды сьвет у край Яе пранік.
 У полях разьскрыла пшэльца,
 І верай асьвяціла край башкоў,
 Нягоды прышліла ціхім сэрцам,
 Спвіла бой, каб не лілася кроў.
 Прадаўні час і мір дунаў над краем,
 Не бразгат зброі - перакліч званоў.
 Дык знача, тым жыл ужо Сьвятая,
 Што ненавісьць зьмочыла на лёбу!

Ефрасінья /сьвешчае імя Прадслава; нар. каля 1120 г.,
 пам. 23.05.1173 г./, полацкая князёўка, ігуменья манастыра
 Сьвятога Спаса ў Полашчу, асьветніца, першая беларуская Сьвятая.

ТРОХІ СЬМЕХУ

У краіне биракратаў

- Безабразлі! - кажа раофуралая кабета дырэктару школы
 з англійскай мовай навучанья. - Мой Гогачка перашоў ужо ф пя-
 ты клас і ні слова не знаіт па англійскі. Вы забылі, намерна,
 што прылілі яго па званку таварышча Барахоўскага!
 - Справа ў тым, - адказвае дырэктар, - што настаўнік, які
 зучыць Гогачку, сам не ведае ні слова па-англійску.
 - Дык звольніце яго! - абурлася кабета.
 - Гэта немагчыма, - уздыхнуў дырэктар, - ён таксама ўладка-
 ваны па званку таварышча Барахоўскага.

Боты ціснуць

Неяк пасыла вайля стаіць дзядзька з пугай на рыначнай плошчы
 ў мястэчку, чытае ад'яву пра падаткі і марыгча сабе пад нос:

- Ціснуць, халера, ціснуць ...
 Ажно тут падскоквае кейкі ў френчы:
 - Чэво ціснут?
 - Боты ціснуць, - кажа дзядзька.
 - Какіе боты, ты не боскі!
 - Таму і босы, што ціснуць, - адказаў селянін.

У лжым сьпяць

Прыехаў расіец у Варшаву. Паявэндаўся па крэмах, купіў гала-
 шток і паехаў назад. А ў яго і пытаўша:

- Ну как там полячшыкі?
 - Глушыі народ, - кажа расіец, - в ложке спят, а кровати
 на шее носят.

Прыярпеўся

Беларуса павесілі. Назаўтра прышлі аднаго. Абрэзалі вяроўку.
 Ажно шыбенік падняўся, пацёр шыю і пайшоў сабе. Там каты, апаві-
 таўшыся ад эдзіўленья, крычаць яму:

- Эй, ты, падаждзі! Как эта ты живёй?
 - Ат, - кажа беларус, - спачатку балала, а потым нічога,
 прыярпеўся.

Б е л а р у с і! Гаварыце праўду адзік аднаму. Будзьце праўдлі-
 выя. Цаніце праўду, любіце яе, шануйце, беражыце. Какіце праўду
 на праші і ў сям'і. Памытайце, што праўдлівая моцная сям'я -
 грунт моцнага народа і здаровай нацыі. Хто хлусіць, той не ведае
 справядлівасці. Будзьце шчырыя ў думках і простыя ў жыцці,
 беражыце дух свой і сумленне сваё, шануйце сваю мову, веру і
 Башкаўшчыну. Кляпціцеся пра дзятэй сваіх, каб будучыя яны
 стала прыўкрасная.

7-га Мая:

СВЯТА ЦУДАТВОРНАГА
 ВОБРАЗУ МАЦІ
 БОЖАЕ ЖЫРОВІЦКАЕ